

SZÓSZÉK – ÚRASZTALA – SZERTARTÁSOK

Szabó László

Éljen a nemzet, éljen a hon!¹

„De mi nem a meghátrálás emberei vagyunk, hogy elveszünk, hanem a hitéi, hogy életet nyerjünk.”

(Zsid 10,39)

Tisztelt gyülekezet, méltóságos egyházi, politikai és közéleti előljárók, kedves televíziónézők, imádkozó és emlékező nemzettársaim! Emlék-istentiszteletünk társszónokaként szeretettel köszöntöm mindnyájukat. 2020. június 4-én mindenekelőtt hálát adok Istennek, hogy megélhettük a mai találkozásunkat. Ilyen száz évvel a hátunk mögött és egy világjárvánnyal a nyakunkban kegyelmi ajándék ez kétségtelenül!

Ma arról kívánok beszélni, hogy Erdélyben élő unitárius magyar emberként mi jár a fejemben és a szívemben a gyászos trianoni diktátum századik évfordulóján. Kiemelkedő történelmi eseményeink megünneplésekor általában jólesik újból átélni az eredettörténetet. Honfoglalásunkat vagy államalapításunkat ünneplve magasztos érzésekkel szoktuk felidézni az álomszerűen szép kezdeteket. Ma viszont, a gyalázatos trianoni diktátum centenáriumán mulhatatlan veszteséggérzettel mondjuk: az elmúlt száz év számunkra rémálommal kezdődött. Nem sorolom a közismert okokat, tényeket és következményeket, nem idézem veszteségeink tragikus sarokszámait, hanem személyes vallomást osztok meg önökkel, mivel a történelem nemcsak a hivatalos krónikákba kerülő adatok halmazát és azok értelmezését jelenti, hanem az egyének, a családok és a közösségek közvetlen tapasztalatait is.

¹ A Budapesti Unitárius Egyházközség templomában a 2020. június 4-i emlék-istentiszteleten elhangzott beszéd bővített változata.

A fővárosunktól 700 kilométernyire keletre, az udvarhelyszéki Homoródomáson nevelkedtem a nacionálkommunista diktatúra utolsó másfél évtizedében. Gyermekkorom meghatározó élménye volt, amikor áldott emlékű nagyszüleim és kortársaik a trianoni országvesztésről meséltek unokáiknak. Ők tizenéves gyermekeként szenvedték el a legnagyobb magyar sorscsapást, és életük végéig fátyolossá vált a hangjuk, amikor megosztották velünk a nagybetűs fájdalmat. Azt a veszteségérzetet, ami azóta is bizonyos mértékben minden magyar ember szívében él. Meséltek nekünk az évezredes dicsőséges múlttól, majd arról, hogy az I. világháború óta sajnós „Nem úgy van már, mint volt régen, / Nem az a nap süt az égen [...]” a Kárpát-medencei hazánk felett. Azóta a trianoni merénylet nemcsak sérelmezett statisztikai adatként és igazságtalan történelmi sorsfordulóként fáj nekünk, hanem személyes módon. Ezt a fájdalmat nem történelemkönyvekből sajátítottuk el. Akkoriban az iskolában éppen a fordítottját hazudták nekünk annak az igazságnak, amit családi otthonainkban és vallásórákon tanultunk. Ez a fájdalom úgy személyes, hogy benne van minden egyéni és közösségi szenvedés, amit az első világhéjától kezdődően átéltünk. Ennek a fájdalomnak része a háborúkban és fogolytáborokban elhunyt hozzátartozók gyászolása, az árván maradt családtagok szenvedése, a parancsuralmi rendszerek összes rémtette, az 1956. évi magyar forradalom és szabadságharc leverése a következményeivel együtt. A Kárpát-medencében alig van magyar család, amelyet ne érintettek volna személyesen a huszadik század történelmi tragédiái.

Bóka Sándor nevű dédnagyapám fiatal honvédként szenvedett hősi halált magyar hazánkért 1916. november 29-én. Özvegyének és három leánygyermekének küzdelmes sorsa hasonló volt a sokmillió hadiárvatársukéhoz. A nyolcvanévesen elhunyt nagyanyám élete végéig, szinte minden vasárnap a háborús hősök templomi emléktáblája előtt siratta a nyolcéves korában elveszített édesapját. A messzi harcmezők jeltelen sírhantjai az árvák és utódaik lelkében hajtottak éltető gyászvirágokat. Legyen áldott elhunyt hőseink emléke, akik nemzetünkért és hazánkért éltek, haltak!

Veszteségeinkre emlékezve, ma nem a XX. századi golgotás utunkat kívánjuk siratni. Ma lelki és szellemi erőforrásainkat keressük, amelyek segítettek a túlélésben, és hűséges útítársaink maradnak nemzetünk felemelkedésében is. Ha valaki olyan balesetet szenvedett vagy súlyos betegséget vészelt át, amelyben csak az isteni gondviselésen múlt az életben maradása, az a személy valószínűleg nem felejt el a baleset vagy a betegség okát és túlélésének körülményeit sem. Ilyen veszélyhelyzetekből szabadulva a legfontosabb a jó Istennek szóló háláadás, az élni akarás megerősítése és az ebben segítő tanulságok levonása.

Egy évszázaddal ezelőtt sírgödröt ástak nekünk. A történelem Ura úgy akarta azonban, hogy ez a nemzetgyilkossági kísérlet ne sikerüljön maradéktalanul, és a tragédia ne váljon végzetessé. Amiként két évezreddel korábban a jézusi eszméket sem tudták sziklasírba zárni, ugyanúgy magyar népünknek is megadatott a túlélés esélye. A nemzeti feltámadás hitéből, rengeteg áldozatvállalásból, hőstettekből, gyermekek felneveléséből és más hétköznapi szolgálatokból csoda született: a megmaradás csodája!

Az elmúlt száz év minden megpróbáltatása közben töretlenül hittük, hogy semmilyen országhatár, államhatalmi elnyomatás és politikai-ideológiai ellenszél nem tépheti darabokra nemzetközösségünket, mert az égi magasságban létező hazánkban újra és újra összeforr az, ami együvé tartozik. Bár óriási veszteségekkel, de mindmáig megmaradtak az elszakított országrészekben élő magyar nemzeti közösségeink. A megcsonkított maradék államunk többször is fejlődésnek indult, és ma is elkötelezetten igyekszik betölteni a gondoskodó anyaország szerepét. Erdélyben élő egyik állampolgáraként ezúton is köszönetet nyilvánítok ezért!

Történelmi titok vagy isteni gondviselés a megmaradásunk? A válasz legyen mindenkinek hite vagy világnézeti felfogása szerint, de mindenképp örvendünk annak, hogy túlélésünk immár évszázados valóság. Köszönet ezért minden áldozatvállaló magyar embernek, ugyanakkor illesse tisztelet azokat a más nemzetű személyeket és közösségeket, akik elnyomatásunk helyett a békés együttműködés útját választották! Ők azok, akik velünk együtt tudták, illetve tudják ma is, hogy a legyőzöttek megalázása – igazságtalan és méltánytalan diktátumokkal – nem szolgálja a népek megbékélését. Felbecsülhetetlenül káros következményekkel járt, hogy a trianoni döntéshozók számára nem szolgáltak tanulsággul a történelem legfontosabb leckéi, miszerint a megalázó diktátumok jövőbeli fegyveres elégtételek alapjait vetik meg, újabb veszteségeket okoznak emberéletekben és megghiúsítják a társadalmak békés fejlődését.

Trianoni gyászunk feldolgozása rendjén nem lehet és nem szabad megkezdni a mellettünk élő nemzetekkel való kapcsolataink új alapokra helyezését. Ez kölcsönös tiszteletet és egyenrangúságot feltételez. Életszerű, hogy a sorsfordító történelmi eseményekhez a nemzetek tudatában másfajta előjelek társulnak. Fontos azonban, hogy az évszázados történelmi sérelmekből ne származzon további viszálykodás és bosszúvágy. Akiknek fáj Trianon, azoktól többé ne kérjük számon nemzeti fájdalmunkat, és az egykori legyőzöttek utódaitól ne várják el a gyász ünneplését, mert az természetellenes. Másfelől: bánjunk csínján mi is a túlzott előítéleteinkkel, mert a történelemben nincsenek abszolút jó, illetve gonosz nemzetek, és nem létezik közösségi bűnösség. Múltbeli sérelmeink okán ne

szidalmazzuk feleslegesen az egykori nyertesek mai utódait. „A harcot, amelyet őseink vívtak, békévé oldja az emlékezés” – vallom és remélem József Attilával, tudva azt is, hogy mindenféle megbékéléshez egyenrangú felek őszinte és méltányos viszonyulása szükséges. E téren még sok tennivalónk lesz kölcsönösen, főleg akkor, ha egyesek ősellenségként kezelnek minket, néha gúnyt űznek nemzeti jelképeinkből, tervszerűen elősegítik veszélyeztetett nemzetrészeink sorvadását, a közösségi önrendelkezés jogát eleve elutasítják és a társnemzeti jogállásról hallani sem akarnak. Ha száz év teltével úgy éreznénk, hogy már elégünk van az egyoldalú megbékélési szándékunk hangoztatásából, és kezd elfáradni a kinyújtott békejobbunk, akkor is maradjunk állhatatosak, és ne lankadjon a tisztességes együttműködési szándékunk. Meglátjuk, hogy eljön az az idő – már ebben a században –, amikor Magyarországnak sok szövetségese lesz világszerte és a magyar népnek több udvarlója akad a Kárpát-medencében, mint valaha. S ha majd bármikor fejünkbe szállna a dicsőség, legyünk alázatosak, mert így a gondviselő Isten marad a legfőbb szövetségésünk, és ha ő velünk, kicsoda lehet ellenünk!

A következőkben arról szeretnék megfogalmazni néhány gondolatot, hogy miként kellene megélnünk magyarságunkat a XXI. században. Nem politikai eszközökről beszélek, bár azok is lényegesek, hanem olyan gyakorlati szempontoknak adok hangot, amelyeket egyéni és közösségi életünkben saját akaratunkkal és természetesen a jó Isten segítségével megvalósíthatunk. A saját hozzáállás fontosságát azért hangsúlyozom, mert rossz szokásként a kudarcok miatt gyakran másokat és külső körülményeket hibáztatunk, olyankor is, amikor a felelősség többnyire minket terhel. A sikeres megoldások kulcsa először a mi fejünkben kéne jó irányba mozduljon, de hogyan? Ebbéli segítségül forduljunk az égiekhez, mert egészséges vallásosságunkban eligazítást és erőforrásokat találunk. Hallottuk ma is az örökérvényű bibliai biztatást: „De mi nem a meghátrálás emberei vagyunk, hogy elveszünk, hanem a hitéi, hogy életet nyerjünk.”

A vallásos lelkigondozásban szoktuk emlegetni a személyes gyász feldolgozása során, hogy a hit és az idő múlása nem feledtetik velünk a tragikus eseményt, hanem megtanítanak együtt élni a fájdalommal. Ennek mintájára: a Trianon utáni „Nem, nem, soha!” létértelmezésünk szükségszerűen kiegészült a kötelező igenekkel és a lehetőségek szerinti cselekvésekkel. Az 1920-as években nem sikerült volna talpra állnunk és megkezdenünk a felemelkedést pusztán siránkozással és nosztalgizálással, várva a sült galambokat, hogy készen visszaállítsák a „legyen úgy, mint régen” volt állapotokat. Önvédelemből és nemzeti érdekeink szolgálatában ezután is mindent meg kell tennünk a lehetőségek határáig elmenően.

Szemléletváltás szükséges nemzettudatunk káros hatású tartozékainak levedléséhez is. Az érthetőség kedvéért példát mondok: mérsékelnünk kellene a felesleges önsajnálatast, a nemzeti melabúságot, a „sírva vigad a magyar” életérzést és az ebből fakadó önpusztító gyakorlatokat. A depresszióra és öngyilkosságra való hajlam sajnos egyik fő jellemzőnké vált, pedig nyilvánvaló, hogy a borúlátó életszemlélet és a kicsinyhitűség nem megfelelő lelki alap a megerősödéshez. Üdvös lenne, ha a magyarnak lenni hivatás a továbbiakban nemcsak kilátástalan, bús küzdelmet jelentene számunkra, mint eddig, hanem egyre több sikerélmény és derűlátás vegyülne jövőképünkbe.

Összetartozásunk és nemzetszolgálatunk lelki alapjait gazdagítja az is, ha nemes hagyományainkat és mindenkori értékeinket kellőképpen megbecsüljük. Nemzeti örökségünk ismerete és gyarapítása nélkül közösségi életünk útja lejtőre kerül. Múltunkat nem lehet kiszakítani lelkünkéből és génjeinkből, de az csak akkor lesz gazdagítóan a miénk, ha megértjük értékeinket és hozzáadunk azokhoz.

Hadd említsem kiemelkedő példaként azt, hogy tavalyelőtt rangos ünnepekkel emlékeztünk meg a 450 éves tordai örökségre, ráadásul az anyaország parlamentje emléktörvénnyel méltatta az Erdélyi Országgyűlés 1568. évi vallásügyi jogalkotását, amivel a világon először, addig sehol nem ismert mértékben foglalta törvénybe a vallásszabadságot. Illesse köszönet és elismerés ezúton is az Országgyűlést ezért az emléktörvényért, akárcsak azokat, akik a vallási türelem és a felekezeti közötti együttműködés életvitelszerű gyakorlásával folyamatosan hozzájárulnak e páratlan örökség ápolásához!

Napjainkban fölöttébb indokolt egyházaink, társadalmi szervezeteink, polgári és államigazgatási intézményeink áldásos együttműködése. Közelebbről a járvány idején kifejtett közös erőfeszítésekre utalok, de megemlítem azokat a másfajta nemzetközi kihívásokat is, amelyekkel nemzetünk egészének kell megküzdenie. A közelmúltban új keletű civilizációs veszélyek, értékgyilkos és keresztényellenes törekvések erősödtek fel világszerte. Még nem látszik tisztán, hogy ezek milyen mértékben találnak fogást rajtunk, ezért résen kell lennünk. Bármilyen veszéllyel eredményesebben szembesülünk, ha bízunk egymásban, és erről nemcsak papolunk, hanem tényleges segítséget nyújtunk a rászoruló embertársainknak és közösségeinknek, amelyeket a szociális problémák mellett a létszámbeli apadás, illetve a többségbe történő beolvadás is veszélyeztet esetenként.

Amiként Jakab apostol szerint a hit halott jó cselekedetek nélkül, azonképpen a magyarságunk is annyit ér, amennyit a közösségeink szolgálatában élünk meg belőle. Ha igazán szeretjük nemzetünket, akkor azonosságtudatunk ne csak üresjáratú szövegekben nyilvánuljon meg, hanem mindennapi munkánk ered-

ményeiben és alkotó életünk által. A történelmi idő súlya alatt majd úgyis kiderül, hogy mennyire voltunk hiteles magyar emberek.

A felelős nemzetszeretetből nem csupán lelki összetartozás születik, hanem cselekvő szolidaritás. Ez gyakorlatilag azt jelenti: ha például Délvidéken magyarokat vernek, ha Kárpátaljáról magyar férfiakat kényszerítenek a kelet-ukrajnai harcterekre, ha erdélyi temetőekben hőseink sírhelyeit meggyalázzák, vagy néha még az anyaországban is durván megszólják a nemzeti elkötelezettséget, akkor ne tűrjük mindezt szó nélkül. A veszélybe került és megalázott sorstársaink iránti együttérzésünk ismételtesse meg velünk erőlesen Zrínyi Miklós tiltakozó szavait: „Ne bántsd a magyart!”

Kedves testvéreim! Beszédemet személyes vallomással kezdtem, s egy mássikkal érek a végére. Unitáriusságommal együtt életem legnagyobb lehetőségének tartom, hogy magyarnak születtem és annak neveltek. Magyarságom egyszerre áldás, büszkeség és mindennapi közösségszolgálat. Kívánom, hogy mindenki átélje ezt a fenséges érzést, és együtt valljuk világszerte, hogy magyarnak lenni jó! Jó bizony magyarnak lenni, amikor dicsőséges múltunkra emlékezünk, amikor kiváló művészeink és tudósaink öregbítik hírnevünket, amikor tehetséges fiataljaink reménykeltően bizonyítanak bármilyen szakterületen; jó magyarnak lenni akkor is, amikor sportolóinknak és nemzeti válogatottunknak szurkolunk, amikor világversenyeket nyerünk általuk. Mindezzel együtt azt szeretném, ha nemzeti szolidaritásunk annyira hatékonyan működne, hogy ne legyen megalázó magyarnak lenni akkor sem, amikor dél-erdélyi iskolafolyosókon hazátlannak szidalmaznak a többségi diákok és tanárok, amikor munkahelyeken hátrányt szenvedünk emiatt, vagy amikor őseink ázsiai származás-helyére kívánnak vissza mindnyájunkat szülőföldünkről.

Végezetül azt kívánom: amíg élünk és erőnk lesz hozzá, tegyünk meg minden lehetséges jót nemzetünkért, válasszuk mindig a hitet, mintsem a meghátrálást. A második trianoni évszázad kapujában nincs más választásunk: csak előre menekülhetünk, hitünk és összetartozásunk erejével. A gondviselő Atyánk adjon számunkra jókedvet, bőséget ehhez az úthoz a következő évezredekre. Süssön fényesen a régi napunk Kárpát-medencei honunk felett, hogy történelmi szenvedéseinkből érleljen reményt, szolidaritást és alkotóerőt magyarságunk szolgálatához. Ennek jegyében beszédemet 1848–49-es történelmi dalokból vett idézetekkel zárom: „Adjon Isten békességet, ezer áldást, reménységet, minden jót. Legyen úgy, mint régen volt!” „Éljen a nemzet, éljen a hon!” Ámen.